

5. Мистецька спадщина модерніста Миколи Реріха та Україна

Перед практичною частиною вчитель розповідає про зв'язки Реріха з Україною, демонструє найвідоміші полотна митця. Потім учням пропонується проаналізувати достовірність викладу матеріалу у статті з українського сайту. Якщо таке завдання у класі виконується вперше, вчителю необхідно детальніше зупинитися на поняттях факту й судження; якщо учні вже звикли до такого типу завдань, можна сконцентруватися на тому, чому процитовані джерела є ненадійними (здійснити додатковий пошук в інтернеті).

ВПРАВА: Перевіряємо достовірність інформації на прикладі статті про Миколу Реріха.

Мета вправи

- » доповнити знання учнів про українські колекції творів світових геніїв модернізму;
- » продовжити формування в учнів навичок перевірки джерел інформації.

Навички з інфомедійної грамотності

- » критичний аналіз джерел у журналістських матеріалах;
- » аналіз заголовків на предмет відповідності змісту матеріалу.

Що необхідно підготувати до уроку?

- » ноутбук, проектор;
- » презентацію «Мистецька спадщина модерніста Миколи Реріха та Україна»;
- » роздатковий матеріал «Із музею Горлівки зникла колекція Реріха».

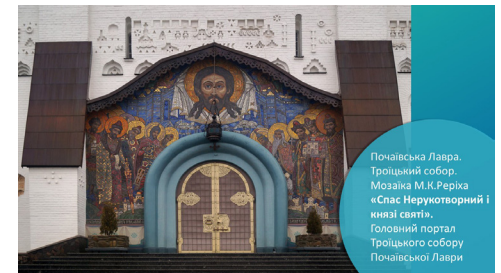

РОЗКАЖІТЬ. Микола Реріх — світовий геній модернізму, пов'язаний з Україною великою любов'ю до нашої країни, її природи, її співців, зокрема Тараса Шевченка. Останнього, за власним зізнанням, Реріх «поважав, як рідного батька». У 90-х роках XIX століття на квартирі Реріхів у Петербурзі було створено й активно функціювало Шевченківське товариство, а «Кобзар» був настільною книжкою митця.

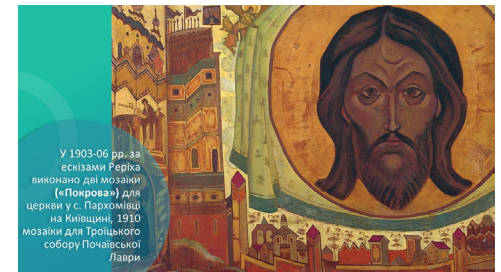
Подорожі Україною, експедиція по Дніпру, величний Київ, про який Микола Реріх казав, що «він — майже єдина можливість прочитати історію держави», Софійський собор, Києво-Печерська лавра, Київщина, Поділля й Волинь, український степ — усе це вразило художника й залишило слід у його серці і творчості. Реріх багато подорожував і захоплювався Україною, її мовою й культурою.

ПОКАЖІТЬ на слайді 1 презентації «Реріх та Україна» мозаїку «Спас Нерукотворний і князі святі». У 1903–06 рр. за ескізами Реріха виконано дві мозаїки («Покров Богоматері» та «Спас нерукотворний») для церкви в с. Пархомівка на Київщині, 1910-го — мозаїки для Троїцького собору Почаївської лаври.

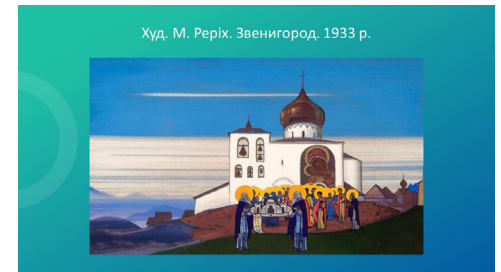
РОЗКАЖІТЬ. В Україні шанують Миколу Реріха. Так, у 2014 році Україна на державному рівні святкувала 140-річчя від його дня народження. В Україні вперше святкували ювілеї Миколи та Святослава Реріхів у 1994 році згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 29 березня 1994 р. № 184 «Про відзначення ювілеїв М. К. Реріха і С. М. Реріха». Тоді серед країн колишнього СРСР суверенна Україна була першою і єдиною, яка прийняла таку постанову.

Почаївська Лавра. Троїцький собор. Мозаїка М.К.Реріха «Спас Нерукотворний і князі святі». Головний портал Троїцького собору Почаївської Лаври

У 1903-06 рр. за ескізами Реріха виконано дві мозаїки («Покрова») для церкви у с. Пархомівка на Київщині, 1910 мозаїки для Троїцького собору Почаївської Лаври

Худ. М. Реріх. Звенигород, 1933 р.

Горлівський художній музей

СКАЖІТЬ. Сьогодні в музеях на території України зберігається близько 60 картин Миколи Реріха — у Горлівці (Донецька область), Києві, Одесі, Львові, Миколаєві, Дніпрі.

Найбільша колекція картин великого художника — в Горлівському художньому музеї: двадцять вісім творів (періоду з 1893-го по 1916-й). У музеї також є шедеври Івана Айвазовського, Костянтина Маковського, Григорія М'ясоєдова, Костянтина Сомова, Олександра Бенуа, та колекція видатних українських майстрів: Миколи Пимоненка, Володимира Орловського, Тетяни Яблонської, Віктора Зарецького, Сергія Шишка, Михайла Дерегуса. Перлина зібрання — роботи геніального українського живописця Миколи Глуценка (картини представляють творчий період середини ХХ століття).

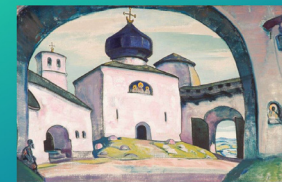
Проте з 2014 року колекція творів Миколи Реріха та інші цінні картини Горлівського музею опинилися на тимчасово окупованій території. У серпні 2014 року Міжнародний центр Реріхів та Міжнародний комітет зі збереження спадщини Реріхів закликали тодішнього президента України Петра Порошенка «зробити все можливе», щоб не допустити руйнування художнього музею в місті Горлівці, — повідомляв у серпні 2014 сайт «Історична правда». У соцмережах мешканці Горлівки запевняли, що картин Реріха в експозиції немає, що їх, вірогідно, вже вивезли до Росії та продали. Керівництво музею заперечило цю інформацію, але українська влада не мала можливості перевірити її. Тож доля картин великого художника, які було передано у 1959 році українському музею, залишається невідомою.

Картини Миколи Реріха зібрання Горлівського художнього музею

"Могилі вікінга"

Картини Миколи Реріха зібрання Горлівського художнього музею

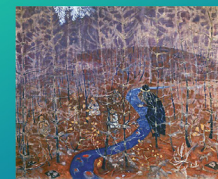
Микола Реріх, "Старий Псков"

Картини Миколи Реріха зібрання Горлівського художнього музею

Микола Реріх, "Помор'яне. Ранок"

Картини Миколи Реріха зібрання Горлівського художнього музею

Микола Реріх, "Лісовики"

щодо колекції Реріха сказано лише, що «доля колекції невідома» Володимирі;

- » інформація наприкінці (про те, що ватажок самопроголошеної «ЛНР» Ігор Плотницький передав «Ермітажу» експонати з історичного музею в Луганську) підштовхує читача до аналогічного висновку щодо картин Реріха, однак вона не може бути підтвердженням;
- » єдиним підтвердженим фактом, а отже й сильним аргументом, є вказівка на обов'язкову умову, висунуту колекціонером Мухіним, який подарував колекцію робіт Миколи Реріха Горлівському музею в 1958 році: вимогу експонувати цю колекцію постійно. Цю вимогу не дотримано зараз у Горлівці, про що свідчать фото з музею й заяви нинішнього керівництва музею, що картини перебувають у спецфондах.

Для приміток:

ЗАПИТАЙТЕ. Чи відповідає заголовок «З музею Горлівки зникла колекція Реріха» тексту статті й реальному стану речей, чи є він правдивим і достовірним? *(Ні, заголовок не відповідає фактам, наведеним у тексті. Крім того, на підставі вказаних фактів ми не можемо дізнатися реальний стан речей і стверджувати, що картини викрадено.)*

ЗАПРОПОНУЙТЕ учням назвати тільки факти, що містяться у статті.

Це:

- » понад півстоліття в музеї Горлівки зберігалася найбільша в Україні колекція картин і графічних робіт Миколи Реріха;
- » обов'язковою умовою зберігання цієї колекції була присутність цих картин у постійній експозиції, але з 2014 року вони не експонуються;
- » працівники музею стверджують, що картини Реріха у сховищі, але підтвердженнь цього немає;
- » наявність заяви Міністерства культури України й листа Міжнародного центру Реріхів, у яких висловлюється стурбованість станом колекції й умовами її зберігання;
- » передача експонатів Луганського історичного музею до «Ермітажу».

ЗАПРОПОНУЙТЕ учням зробити висновок щодо різниці між фактами й судженнями, ґрунтуючись на проаналізованій статті та ознаках достовірності інформації. *(Фактом ми можемо вважати тільки те, що зафіксовано і що можна перевірити з декількох джерел. Судження, оцінки, коментарі мають бути чітко відокремлені від фактів і не мають їм передувати (наприклад, у заголовку), не мають бути нав'язаними читачеві, тиснути на його емоції. Журналістський стандарт достовірності передбачає отримання інформації не менш ніж із двох незалежних одне від іншого джерел і посилання на них, щоби цю інформацію можна було перевірити).*

ДЖЕРЕЛА:

1. З музею Горлівки зникла колекція Реріха. [Електронний ресурс] // Zaxid.net. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: https://zaxid.net/z_muzeyu_gorlivki_znikla_kolektsiya_reriha_n1390794.
2. Козар В. Реріх та Україна. [Електронний ресурс] // Українське Реріхівське товариство. — 2012 — Режим доступу до ресурсу: http://www.roerich-urs.com/ukr/roerich_ukraine/roerich_ukr_1.html
3. Кочергина Н. Картины Н.К. Рериха в Горловском художественном музее [Електронний ресурс] // Издательский центр РОССАЗИЯ. — 2009. — Режим доступу до ресурсу: <http://rossasia.sibro.ru/voshod/article/23259>.
4. Міц Н. Із любов'ю до України [Електронний ресурс] // Поступ. — 2001. — Режим доступу до ресурсу: http://postup.brama.com/011215/192_6_2.html.
5. Пархомівка [Електронний ресурс] // Україна Інкогніта. – Режим доступу до ресурсу: <http://ukrainaincognita.com/kyivska-oblast/volodarskyi-raion/parkhomivka/parkhomivka>
6. У Горлівці під загрозою найбільша колекція картин Реріха [Електронний ресурс] // Історична правда. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.istpravda.com.ua/short/2014/08/18/144085/>.
7. Черкаська Н. Микола Реріх [Електронний ресурс] // UA History. — 2017. — Режим доступу до ресурсу: http://uahistory.com/topics/famous_people/6186#prettyPhoto.

Для приміток:

ЗОБРАЖЕННЯ:

1. Микола Реріх. Заморські гості. 1901

Авторка вправи: Олена Тараненко

Навчальні матеріали розроблені в межах проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», що виконують міжнародна організація IREX та її українські партнери: МБФ «Академія української преси» і StopFake, за сприяння Міністерства освіти і науки України і підтримки Державного департаменту США та Міністерства закордонних справ і справ Співдружності націй Великої Британії.

